

Een Humanistische visie voor Europa

De Europese Unie is 60 jaar oud!

Voor het eerst in de geschiedenis, zijn EU-burgers gedurende zes decennia gespaard van de neiging van Europese staten om een oorlog te voeren. Nog nooit heeft een gemeenschappelijk project het mogelijk gemaakt dat Europeanen van elkaar konden leren. Heel wat economische en culturele uitwisseling kwam tot stand. In de loop der jaren is Europa gegroeid als een plaats van vrijheid en solidariteit waar mensen worden toegestaan om geluk na te streven.

Toch moet er meer worden gedaan. De effecten van een economische recessie raakte heel hard de EU-burgers en de weerslag van conflicten aan de grenzen van Europa resulteerde in een ongekende migratiedruk. Dit heeft de EU in een zeer delicate situatie gebracht waarin verwacht wordt dat het hele continent deze uitdaging zou aanpakken zonder evenwel de nodige instrumenten en politieke steun om dat te doen. Dit was helaas de brandstof voor simplistische en populistische discours die de meest gevaarlijke emoties van de menselijke natuur aanspreken, emoties die in het verleden al hebben geleid tot oorlog en lijden. Met als gevolg dat veel EU-burgers nu de reden van het bestaan van de EU in vraag stellen.

Onze visie voor Europa is om via een zelfverzekerd, optimistisch en inclusief perspectief de vele uitdagingen waarmee het momenteel wordt geconfronteerd aan te pakken, om haar model op basis van de verzorgingsstaat en de openbare diensten te garanderen en om een ambitieuze politieke visie voor de toekomst te projecteren. Het is gebaseerd op de humanistische kernwaarden: de beginselen van vrijheid, gelijkheid en solidariteit, het respect voor de menselijke waardigheid. De noodzaak om iedereen toe te laten om op een volwaardige manier deel te nemen aan de samenleving, en te kunnen discussiëren op basis van rationele argumentatie, dialoog en feiten bij het oplossen van meningsverschillen. Het is onze plicht om een duurzame toekomst voor te bereiden voor de volgende generaties.

Secularisme als beste kader voor een harmonieus samengaan van alle levensvisies

Voor veel mensen is godsdienst of overtuiging een belangrijk onderdeel van hun leven en identiteit. Als humanisten geloven we dat mensen de vrijheid moeten hebben om te leven in overeenstemming met hun religies en/of overtuigingen. Dit houdt in dat er geen wetten mogen zijn die de vrijheid van godsdienst of overtuiging mogen beperken, maar het betekent ook dat de vrijheid van godsdienst niet kan leiden tot praktijken die de rechten van anderen zou kunnen schaden.

Dit is nu net wat secularisme precies is. In de woorden van het Europees Parlement, "secularisme gedefinieerd als de strikte scheiding tussen niet-confessionele politieke autoriteiten en religieuze autoriteiten en de onpartijdigheid van de staat zijn het beste middel voor de waarborg van niet-discriminatie en gelijkheid tussen de religies en tussen gelovigen en niet-gelovigen."

Secularisme als een institutioneel kader is een noodzakelijke maar niet voldoende voorwaarde om de veelheid aan levensvisies, aanwezig in de Europese samenleving, in staat te stellen om in harmonie met elkaar om te gaan. Het moet worden gecombineerd met de waarden van vrijheid, gelijkheid en solidariteit, de essentiële waarden van humanisme.

Vandaag zijn er nog te veel vrouwen die zich niet kunnen beroepen op hun grondrechten, met name seksuele en reproductieve gezondheid en algemeen recht. Te veel koppels van hetzelfde geslacht moeten

nog respect voor hun recht op liefde en gelijkheid opeisen. Deze situaties zijn het resultaat van een religieuze druk op de publieke en private sferen.

Ruwweg de helft van de EU-lidstaten bestraffen nog altijd spot of kritiek op religie en ten minste vijf van hen vervolgde individuen voor godslastering in de afgelopen 5 jaar. Te veel scholen hebben verplicht godsdienstonderricht en bieden niet-confessionele of andere alternatieven gewoon niet aan. Deze lidstaten moeten secularisme omarmen voor ieders voordeel.

Geen concessies voor de rechtstaat en de mensenrechten

De rechtstaat en mensenrechten bieden de beste garantie voor een rechtvaardige samenleving waarin alle mensen vrij en gelijk in harmonie kunnen leven. Ze zijn de kern van het Europese project en daarom vastgelegd in de opeenvolgende EU-verdragen, met inbegrip van het Handvest van de grondrechten.

Tegenwoordig horen we meer en meer discours die uitsluiting propageren in een poging om de samenleving in veel landen te verdelen en probeert men een klimaat te creëren waarin meer en meer een visie op de maatschappij wordt verdedigd waarin bepaalde groepen rechten hebben, terwijl anderen dat niet hebben (“autochtonen versus migranten”, “harde werkers versus profiteurs”, “experts versus leken” of “religieus moreel versus immoreel niet-religieus”).

In bepaalde Europese landen, is de rechtstaat en zijn grondrechten ofwel uitgehold of frontaal ondermijnd door essentiële controles op de uitvoerende macht terug te schroeven, door langdurige noodtoestanden, door politieke druk en administratieve maatregelen om geleidelijk de openbare ruimte waarin de civiele samenleving mag opereren te beperken, door de onafhankelijke media te onderwerpen door kringen in het bedrijfsleven, die dicht bij de overheden opereren.

Op basis van hun huidige standaarden, zouden sommige landen vandaag waarschijnlijk niet mogen toetreden tot de EU. Toch was de reactie van de EU niet klaar voor deze uitdaging. De EU heeft een wettelijke verplichting om het respect voor de rechtstaat van haar lidstaten te eisen. Door niet ten volle gebruik te maken van haar invloed om de kernwaarden te beschermen, geeft de EU het verkeerde signaal aan andere regeringen die tot de verleiding zouden kunnen komen om hetzelfde pad te volgen, het ondermijnt het vertrouwen van de burgers en tast de geloofwaardigheid van de hele wereld aan.

Onderwijs als ruggengraat van kritisch denken en van vitaal belang voor de democratie

Onderwijs moet de burger de nodige instrumenten verstrekken om volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Het moet intellectuele eerlijkheid, kritisch denken en nieuwsgierigheid aanmoedigen en promoten. Het moet de rede en de zoektocht naar kennis bevorderen.

Onderwijs is ook van vitaal belang voor de democratie omdat het de burgers in staat stelt om de essentie van het publieke debat te begrijpen, hun eigen inzicht in de belangrijkste thema's te ontwikkelen, vorm te geven en te beïnvloeden, om hun eigen keuzes te maken bij de uitoefening van hun burgerrechten.

Globalisering leidt tot steeds complexer en onderling verbonden samenlevingen. Digitale technologieën maken veel nieuwe manieren van informatie-uitwisseling mogelijk. Hoewel beide fenomenen onbetwistbare voordelen hebben, vormen zij ook uitdagingen. Voor burgers is het immers belangrijk om zich een weg te banen door de verspreiding van berichten en informatie en om hun eigen kritische visie op de wereld te smeden.

En toch, volgens de gegevens van Eurostat blijkt dat in de EU-28, het percentage overheidsuitgaven voor onderwijs ten opzichte van de totale uitgaven daalde van 11,1 % in 2002 tot 10,3 % in 2015, terwijl 11 % van de jonge Europeanen nog vroegtijdig de school verlaten. Uit de meest recente gegevens van het

programma van de OESO “for International Student Assessment” blijkt dat de bevoegdheden in de fundamentele vaardigheden in veel EU-landen stagneren of zelfs afnemen.

In het tijdperk van “alternatieve feiten”, moet de EU en haar lidstaten formeel en niet-formeel onderwijs bovenaan de agenda zetten tegenover simplistische verhalen, bloeiend op de angst die gegeneerd is door een gebrek aan deskundigheid om de complexiteit van de hedendaagse wereld te begrijpen.

Wetenschap als onze beste kans om de uitdagingen van vandaag en morgen aan te pakken

Moderne samenlevingen baseren zich op de wetenschap om kennis te vergaren en passende antwoorden te vinden voor problemen zoals de opwarming van de aarde, de ontwikkeling van een geneesmiddel voor kanker en het verstrekken van genoeg voedsel voor de bevolking.

Bovendien helpt wetenschap het publieke debat om met kennis van zaken en met de beste informatie de beste beslissingen te nemen. Sociale wetenschappen hebben opiniemakers geholpen om de interacties tussen de verschillende elementen en bredere maatschappelijke fenomenen, in het algemeen vorm te geven.

Maar toch, de intensiteit van de EU voor onderzoek en ontwikkeling (de verhouding tussen de O & O-uitgaven tot het BBP) is nog steeds lager dan dat van Japan of de VS (respectievelijk 3,59 % en 2,73 % vs. 2,01 % in de EU). Bovendien werd de oorspronkelijke begroting van € 80 miljard voor Horizon 2020 uiteindelijk verlaagd met € 5 miljard.

Tot slot, ultra-religieuze lobby's pleiten regelmatig voor een verbod op onderzoek in domeinen die zij als onethisch bestempelen, gebaseerd op religieuze dogma's. Dit was het geval met stamcelonderzoek waar zij geprobeerd hebben om een volledig verbod op te leggen. EU-instellingen hebben zich hiertegen verzet, maar de volledige vrijheid van wetenschappelijk onderzoek wordt niet bereikt als sommige lidstaten nog steeds zo'n type onderzoek om ethische redenen verbannen, waardoor de behandeling van ernstige ziekten zoals kanker in het gedrang komen.

Als de EU haar milieu-, sociale en politieke uitdagingen in de toekomst wil aanpakken, zal het een gedurfd beleid voor onderzoek en innovatie moeten uitvoeren, met een gestage toename van de financiering met inbegrip van de sociale wetenschappen en fundamenteel onderzoek, om zo de huidige maatschappelijke fenomenen te begrijpen en innovaties van morgen voor te bereiden.

Solidariteit en de mensheid als kern van een langetermijnvisie over asiel en migratie

Als humanisten, geloven we dat vluchtelingen en migranten in de eerste plaats mensen zijn die ook beroep moeten kunnen doen op mensenrechten en die als zodanig moeten worden behandeld. Bovendien, dragen vluchtelingen en migranten niet alleen economisch en demografisch bij aan onze samenleving, ze brengen ons nieuwe culturen en tradities die bij dragen aan een rijke en diverse Europese samenleving.

Hoewel niemand de praktische uitdagingen onderschat van de huidige crisis, was de reactie van de EU inefficiënt. Het eiste heel wat mensenlevens. Door blokkering van de juridische manieren om toegang te krijgen tot Europa, heeft de EU de positie van de smokkelaars versterkt in plaats van verzwakt. Het is nu tijd voor de EU om een veilige toegang te openen tot zijn grondgebied aan alle mensen die internationale bescherming zoeken en om zo het non-repressie beginsel neergelegd in het Verdrag van Genève van 1951 volledig te respecteren.

Als humanisten, dringen wij er bij de EU ook op aan om ervoor te zorgen dat vluchtelingen en migranten die naar Europa komen, op een fatsoenlijke manier worden behandeld, in het bijzonder met betrekking tot hun fundamentele recht op gezondheidszorg, op een privéleven en vrij kunnen circuleren. Wij roepen de

lidstaten op om hun inspanningen in de integratie van migranten in hun gastland te versterken en anti-immigratie-discours op gespannen voet met de Europese waarden aan te pakken.

De EU moet ook eindelijk zorgen voor een gemeenschappelijk asiel- en migratiebeleid dat gebaseerd is op solidariteit tussen de lidstaten om zo de Dublin-verordening, die resulteert in een ondraaglijke last op een beperkt aantal landen, te vervangen.

Bovendien moet ook een einde komen aan het Europees asielbeleid dat bestaat uit outsourcing en offshoring van het beheer van deze crisis aan overheden met vaak zeer slechte normen inzake mensenrechten, zoals Turkije. Sterker nog, deze overeenkomsten staan niet alleen toe dat de EU haar internationale verplichtingen omzeilt, maar maken ook ontwikkelingshulp afhankelijk van een effectieve grenscontrole en overname-overeenkomsten in plaats van de mensenrechten.

De EU heeft dringend behoefte aan een gemeenschappelijke politieke visie

Europese burgers en economische actoren ondervinden talloze voordelen van de Europese integratie. Toch wordt dit overschaduwed door de som van de uitdagingen waarmee het continent wordt geconfronteerd en de moeilijkheid en de tijd die nodig is om ze te overwinnen.

Aan de ene kant, ontbreekt het de EU aan een politieke visie om de steun van haar burgers te bevorderen, terwijl aan de andere kant het precies de geleidelijke afname van de steun van de burger is die resulteert in een vermoeidheid om deze politieke visie te bereiken.

Het eindeloze debat “Eu competentie vs. nationale soevereiniteit” resulteert in een complex systeem van opt-outs (cfr. Brexit), afwijkingen en beperkingen en in onvolledige integratie op fundamentele gebieden zoals de Economische en Monetaire Unie, Schengen of immigratie- en asielbeleid om maar een paar te noemen. Dit belemmert de EU en haar lidstaten om zich uit te rusten met de noodzakelijke beleidsmaatregelen om de vele uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd aan te pakken en om een politieke visie aan te bieden die haar burgers onderschrijft en ondersteunt.

Dit op zijn beurt, geeft aanleiding tot de opkomst van de euro-scepticusleiders wier handelingen gedijen op deze tekortkomingen alsook van gevestigde partijen die toegeven aan de verleiding om de schuld van de problemen op “Brussel” te steken, terwijl ze beweren zelf succesvol te zijn.

Er is weinig twijfel dat de belangrijkste verliezers in deze situatie de Europese burgers zijn. Terwijl ze degelijke antwoorden verwachten op moeilijke vragen, zien ze hun regeringen en de EU vastgebonden in interne onderhandelingen waarmee ze hun zwakheden blootleggen, niet alleen ten opzichte van hun burgers, maar voor de hele wereld.

Als Europa wil vooruitkomen in de huidige vertrouwenscrisis, zal het haar kernwaarden moet herbevestigen. Het moet volledig achter het secularisme staan voor een vreedzame samenleving van de vele overtuigingen van haar burgers. Het moet pogingen om de mensenrechten en de rechtstaat te ondermijnen krachtig veroordelen en ontmoedigen. Het moet onderwijs en wetenschap bovenaan de agenda plaatsen om zo de uitdagingen van vandaag aan te pakken en te zorgen voor betekenisvolle publieke debatten in de toekomst. Tenslotte moet de EU zorgen voor een inclusief humaan antwoord om de verhoogde migratiedruk aan te pakken.

Alleen zo kan ze een optimistische en in vol vertrouwen politieke visie overstijgen voor een beter, meer geïntegreerd en meer progressief Europa, versus korte termijn nationale belangen, als snelle en efficiënte reactie op huidige en toekomstige uitdagingen en om geleidelijk het vertrouwen van haar burgers terug te winnen

Brussel, 29 maart 2017.

Voor meer informatie: www.humanistfederation.eu

Vertaling: Anne Verledens